

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้ศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร ทฤษฎีต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษา โดยเสนอเนื้อหาสาระตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดการศึกษา

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การประสานทรัพยากรบุคคล เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมแผนงาน การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และควบคุมการปฏิบัติในแต่ละส่วน เพื่อให้การวางแผนตรงกับความต้องการของประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในตำบลได้อย่างแท้จริงการนำเสนอซึ่งความคิดการมีส่วนร่วมในการวางแผน จึงถือเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

เพื่อให้เข้าใจในความหมายของการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้อง และตรงกัน มีนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้สรุปหลายท่านแตกต่างกันแต่ก็มีความสอดคล้องบางประการดังนี้

วิโรจน์ รอดวงษ์ (2544 : 46) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ และสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งส่วนบุคคล กลุ่มชุมชน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

หรือหลายๆ เรื่องแล้วแต่กรณี การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจตรีกรอบได้แตกต่างกันเดิมรัฐมักจะมองในแง่ของการร่วมสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันทำงาน หรืออาจมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมวางแผนและร่วมทำงาน และร่วมกันบำรุงรักษามากกว่าการร่วมสมทบเงินหรือแรงงาน

สุภาพ ศรีเมือง (2544 : 12) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมรผลกระทบถึงตน

การม คำพิชุรย์ (2545 : 15) การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมในการกระทำกิจกรรมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน ซึ่งผลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนได้เข้าใจให้เกิดการกระทำที่มีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุผลในสิ่งที่ประชาชนมุ่งหวัง กับทั้งที่ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน

ภคจิรา ปกป้อง (2546 : 11) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงสถานการณ์ของเขาว่า เขาควรกระทำอย่างไรบ้างเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้การกำหนด และการดำเนินการของประชาชนเองทั้งนี้จะเกี่ยวข้องกับการเข้าไปร่วมแสดงความคิดเห็น วางแผนตัดสินใจดำเนินการ และการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมอาจเป็นการเข้าร่วมโดยตรงด้วยตนเอง หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นเข้าร่วม โดยผู้เข้าร่วมอาจอยู่ในฐานะผู้กระทำ (Actors) หรืออาจอยู่ในฐานะผู้ได้รับประโยชน์ (Benefit) อย่งไรก็ตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา จะเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดร่วมสร้างรูปแบบการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหา และสนองความต้องการ
3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมบริหารงานร่วมพัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และทุน ตามขีด

ความสามารถ รวมทั้งการติดตามประเมินผล และซ่อมบำรุงที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมนั้น

วาสนา ถิ่นขาม (2548 : 26) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกัน โดยเริ่มที่แต่ละคนมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยกิจกรรมเหล่านั้น สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของประชาชน เป็นปัญหาที่เห็นพ้องต้องกันว่ามีเกิดขึ้นภายในชุมชน จนก่อให้เกิดเป็นกิจกรรมหรือ โครงการร่วมกัน โดยกิจกรรมหรือ โครงการนั้นเกิดจากการกระทำโดยบุคคล

หรือกลุ่มบุคคล ที่กระทำผ่านองค์กร องค์กรจึงเปรียบเสมือนตัวนำสู่การเปลี่ยนแปลง ที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนได้

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2549 : 33) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะคติ ความต้องการ และวัฒนธรรมการพัฒนาของผู้แสดงทางสังคม(Social Actors)ทุกภาคส่วน เพื่อมีส่วนร่วมแบ่งในอำนาจของการตัดสินใจ และรับประโยชน์จากการพัฒนา

จิราวัลย์ วรวงศ์ (2550 : 25) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่ขั้นตอนแรก ในการค้นหาปัญหา ตระหนักถึงปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา มีส่วนร่วมในการลงทุนในส่วนของสินทรัพย์ แรงงาน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

พรชัย จิตชินะกุล (2551 : 22) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมนี้ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามและความเสียสละในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น เสียสละแรงกาย และแรงใจ เวลา และวัสดุบางประการ เพื่อให้บรรลุผลการดำเนินงาน ตามที่ตั้งไว้

สรุปล การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจัง หรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น โดยตรงก็ได้ หรือเป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่าง เป็นต้น

1.2 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.2.1 หลักการมีส่วนร่วมและประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมนึก ปัญญาสิงห์ (2532 : 275-276) ได้กำหนดหลักการมีส่วนร่วม และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1) ต้องยึดหลักความต้องการ และปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้น กิจกรรมหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ ก็ต้องใช้ระยะเวลาในการกระตุ้นแรงเร้าความสนใจให้มีความรู้ความเข้าใจจนประชาชนยอมรับความจำเป็น และประโยชน์ในการทำกิจกรรมเหล่านั้น

2) กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกัน

3) แนวทางการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนในการที่จะดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องพึ่งพาทรัพยากรภายนอก โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องมีการทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และต้องให้ประชาชนสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ต่อไป เนื่องการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง

4) กิจกรรมพัฒนาที่นำเข้าไปในชุมชน ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมของชุมชน ความสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน

5) เริ่มต้นกิจกรรมโดยอาศัยผู้นำของชุมชน ผู้นำชุมชนทั่วไปจะสามารถรับทราบและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วกว่าประชาชน และผู้นำเป็นที่ศรัทธาของประชาชนอยู่ในตัวอยู่แล้ว การเริ่มต้นจากผู้นำจึงเป็นไปได้เร็วกว่าการเริ่มต้นที่ตัวประชาชน

6) ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้นกล่าวคือร่วมกันหาข้อมูล ร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหารือวิธีการแก้ไข ปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติงาน ร่วมกันติดตามผลงาน จนถึงขั้นการร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว

อังคณา วงษ์นอก (2547 : 26) ได้สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงกับองค์การบริหารส่วนตำบล ในด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลในทุกขั้นตอน และการมีส่วนร่วมโดยอ้อมของประชาชน คือ การมีส่วนร่วมผ่านตัวแทนของประชาชน นั่นก็คือ สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลทำหน้าที่บริหารงานในกิจกรรมแทนตนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้งทางตรง และทางอ้อม การเปิด โอกาสและเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีหน้าที่ในการวางแผนจะละเลยมิได้

สรุป หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรเริ่มต้นตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาของประชาชน การมีส่วนร่วมในการหาวิธีการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมมีการกระทำผ่านตัวกลาง คือผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นแกนนำในภาคประชาชนของตำบลในการเป็นสื่อกลางที่ดี ที่จะส่งเสริมและเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

1.3 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้บุคคลหรือสมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จะต้องมีรูปแบบและขั้นตอนดังต่อไปนี้

ไพรัตน์ เชชะรินทร์ (2530 : 29) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้า ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงลดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือ โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อังคณา วงษ์นอก (2547 : 28) ได้กำหนดช่วงจังหวะ และการแบ่งระยะเวลาการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา
5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในผลประโยชน์ที่ได้จากการแก้ไขปัญหา

อังคณา วงษ์นอก (2547 : 28) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนา ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมใน การริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมใน

การตัดสินใจ การกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมใน ขั้นวางแผนโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนการกำหนดทรัพยากร และแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วม ในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนทำประโยชน์ให้แก่โครงการ การมีส่วนร่วมในการออกทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหารงาน และการประสานงาน ตลอดจนการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วม ในการรับผลที่เกิดโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการหรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านวัตถุหรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมหรือบุคคลก็ได้

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมใน ขั้นการประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อ หรือมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ หรืออาจจะเป็นการประเมินผลในภาพรวมทั้งหมดของโครงการก็ได้

อังกฤษ วงษ์นอก (2547 : 29) ยังได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน/โครงการ
3. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเนื้อหาของแผน
4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบว่ามีการนำแผนไปจัดทำข้อบังคับ

งบประมาณรายจ่าย

5. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ติดตาม และประเมินผล

สรุป รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนที่สำคัญ เช่น ขั้นกำหนดความต้องการ ขั้นวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตัดสินใจ ขั้นดำเนินการ และขั้นติดตามผล

1.4 วิธีการวัดการมีส่วนร่วมของชุมชน

วิโรจน์ รอดวงษ์ (2544 : 50-52) ได้สรุปการจำแนกวิธีการวัดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดความต้องการของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการพัฒนาขั้นตอนนี้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิต อันแสดงออกมาในเชิงรูปธรรมต่อสังคม หรือบุคคลก็ได้

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในลักษณะของการประเมินรูปแบบ อันเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าที่ทำเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปแบบของการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดว่า การพัฒนานั้นก่อให้เกิดผลอย่างไร

สรุป จากแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ศึกษาได้นำมาบูรณาการ โดยใช้กรอบแนวคิดของ อังคณา วงษ์นอก (2547 : 29) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในการจัดทำ

แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการ และแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ

1. ด้านการรวบรวมปัญหาความต้องการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้าน และประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อสำรวจปัญหา/ความต้องการของหมู่บ้าน เป็นต้น
2. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลหรือสาเหตุของปัญหา หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอสภาพปัญหาของหมู่บ้าน และประชาชนเข้าประชุมเพื่อหาสาเหตุของหมู่บ้าน เป็นต้น
3. ด้านการกำหนดโครงการหรือกิจกรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดลำดับแผนงานในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดระดับโครงการ/กิจกรรมของหมู่บ้าน เป็นต้น
4. ด้านการเข้าร่วมปฏิบัติ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าร่วมปฏิบัติในการจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่นวันหรือสำคัญทางศาสนาของ อบต. และประชาชนได้มีการติดตามข้อมูลข่าวสารการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมตามแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น
5. ด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากแผนพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การโอนกิจการบริหารสาธารณะบางอย่างจากรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนกลางไปให้ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ หรือหน่วยงานบางหน่วยรับผิดชอบจัดทำอย่างเป็นอิสระจากองค์กรปกครองส่วนกลาง ดังนั้น เห็นว่าการกระจายอำนาจ มี 2 รูปแบบ คือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2546 : 28 – 29)

1. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น หรือการกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือบริหารสาธารณะภายในเขตของแต่ละท้องถิ่น และท้องถิ่นมีอิสระบางประการในการปกครองตนเองพอสมควร
2. การกระจายอำนาจตามบริการ หรือกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึง การโอนกิจการบริหารสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนกลาง ไปให้หน่วยงานบาง

หน่วยงานรับผิดชอบจัดทำแยกต่างหากและอย่างเป็นอิสระ โดยปกติแล้วจะเป็นกิจการซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การสื่อสาร วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

ลิขิต วีรเวทิน (2535 : 3) ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ โดยกล่าวไว้ว่าการกระจายอำนาจการปกครองมีความสำคัญในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม โดยสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจเป็นรากแก้วของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เนื่องด้วยประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยโครงสร้างส่วนบน คือ ระดับชาติและโครงสร้างส่วนฐาน คือ ระดับท้องถิ่น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง คือ รากแก้วเป็นฐานเสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบอบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2. การกระจายอำนาจมีความสำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยโครงสร้างการปกครองตนเองในลักษณะที่มีความเป็นอิสระพอสมควร ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจไม่เป็นเพียงแต่ให้โอกาสแก่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศอีกด้วย

หลักการกระจายอำนาจมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ (สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2539 : 12)

1. มีความเป็นนิติบุคคล (Artificial Person) การกระจายอำนาจการปกครองนั้นจะต้องมีองค์กรเป็นนิติบุคคลต่างหากจากองค์กรของรัฐบาลกลาง การมีองค์กรเป็นนิติบุคคลต่างหากนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน องค์กรเหล่านี้จะต้องมีงบประมาณทรัพย์สินหนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

2. มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน (Autonomy) ความมีอิสระในการปกครองปฏิบัติหน้าที่เป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งของการกระจายอำนาจการปกครอง เพราะหากองค์กรนั้นไม่มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ จะต้องรอคำสั่งจากรัฐบาลกลางอยู่เสมอ องค์กรเช่นนี้จะมีลักษณะไม่ผิดไปจากหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาค ซึ่งมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลางที่ประจำอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติภารกิจของตนเองตลอดจนมีอิสระพอสมควรในการกำหนดนโยบาย

หรือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ แต่มีข้อน่าสังเกตว่าอำนาจอิสระขององค์กรปกครองท้องถิ่นจะมีพอสมควร ไม่มากเกินไป (Unit and Sovereignty) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง องค์กรปกครองท้องถิ่นมิใช่สถาบันการเมืองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองหากแต่ว่ามีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดไว้และให้มีองค์กรที่จำเป็นสำหรับหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติและบริหารกิจการมอันเป็นหน้าที่ของคนเท่านั้น

3. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเลือกผู้บริหาร และผู้ทำหน้าที่นิติบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชนนั้น อาจจะทำให้หลายระดับแล้วแต่ความสามารถและความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ประชาชนบางคนอาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมของท้องถิ่น เฉพาะการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่นนั้น แต่บางคนอาจมีความสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองท้องถิ่นมากกว่านั้น ถึงกับสมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อให้ได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยตนเองก็อาจทำได้

4. มีงบประมาณของตนเอง องค์กรปกครองท้องถิ่น ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ด้วยตนเองรวมไปถึงการมีอำนาจในการบริหารงบประมาณที่ได้มานั้นด้วยการให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บ และบริหารรายได้ด้วยตนเองนี้ เป็นการมอบอำนาจการตัดสินใจให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทั้งหมดตั้งแต่การวางแผนปฏิบัติงาน การจัดเก็บรายได้ การบริหารและการบริการประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

สรุป การกระจายอำนาจการปกครอง หมายถึง การทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจอิสระจากส่วนกลางภายใต้ขอบเขตของกฎหมายทั้งทางการเมือง และทางการบริหารในการกำหนดนโยบาย และการบริหารงานให้เป็นไปตามนโยบายหรือความต้องการของตนเอง โดยมีองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลแยกออกจากรัฐบาลกลาง เป็นผู้ดำเนินงานมีงบประมาณรายได้ ทรัพย์สินและบุคลากรเป็นของตนเอง และคณะผู้บริหารจัดการมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ การกระจายอำนาจการปกครองดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองที่เรียกว่า การปกครองท้องถิ่น มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรของประชาชนเป็นผู้ดำเนินงานเพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

3.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2546 : 20 - 21) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองส่วนหนึ่งของประเทศซึ่งมีอำนาจอิสระ(Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ จะต้องไม่มากจนมีผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐ เพราะองค์กรปกครองท้องถิ่นมิใช่ชุมชนที่มีอำนาจอธิปไตย องค์กรปกครองท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย และมีองค์การที่จำเป็น เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองท้องถิ่นนั่นเอง

ประหยัด หงษ์ทองคำ (2537 : 37 - 39) ได้ประมวลหลักการปกครองท้องถิ่นได้สาระสำคัญ ดังนี้

1. การปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านี้อาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ เช่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทย จัดเป็นกรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม กล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอสมควร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปมีขอบเขต หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะกลายเป็นรัฐอธิปไตยเอง เป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญ และความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประการ คือ

- 3.1 หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

- 3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่น คือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

4. มีองค์กรที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ หรือในแบบมหานคร คือ กรุงเทพมหานคร จะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหาร สภากรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น

5. ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวคิดที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรับรู้ปัญหา และวิธีการ ในการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนาธรรม และความต้องการของชุมชน และอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังเป็นการฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจในระบบและกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง อีกด้วย

3.2 หลักการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่ ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตัวเอง ทั้งนี้ในการ ดำเนินการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องตระหนักและคำนึงถึงต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น : 2548)

1 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้ กำหนดอำนาจหน้าที่ ไว้ในมาตรา 66, 67 และ 68

2 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล ยังต้องพิจารณาถึงกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข การศึกษา การควบคุมอาคาร การรักษา ความสะอาด การผังเมือง เป็นต้น ทิศทางการพัฒนาประเทศ เป้าหมายและทิศทางการพัฒนา ประเทศ จะถูกกำหนดไว้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานราชการ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค หรือท้องถิ่นจะต้องถือปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้อง สักยภาพและความเหมาะสมของสภาพท้องถิ่นนั้นๆ

3 นโยบายของรัฐบาล เป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อพัฒนาและ แก้ไขปัญหาประเทศ ตามที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยมีหน่วยงานภายใต้ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น เป็นหน่วยงานตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง

องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการ จัดบริการสาธารณะแก่ประชาชน ในท้องถิ่น เป็นหน่วยงานปฏิบัติภายใต้การกำกับของรัฐบาล จำเป็นจะต้องถือปฏิบัติตาม แนวนโยบายของรัฐบาลให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยมีหน่วยงานในภูมิภาคระดับจังหวัด และ อำเภอ เป็นผู้ประสานงานการปฏิบัติและสนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีหลักสำคัญในการ บริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลที่ดี เพื่อที่จะเป็นที่พึ่งของประชาชน โดยยึดหลักสำคัญ 6 ประการ (กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2540 : 10) คือ

1. หลักนิติธรรม ซึ่งจะต้องบริหารด้วยความชอบธรรม ชอบด้วยระเบียบ กฎหมาย มุ่งรักษาและคุ้มครองผลประโยชน์ ของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันและยุติธรรม
2. หลักความโปร่งใส ยึดหลัก “องค์การบริหารส่วนตำบลรู้อะไรประชาชนรู้ ด้วย โดยการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาและพร้อมให้ประชาชนตรวจสอบได้ตลอดเวลา
3. หลักความรับผิดชอบ ให้การบริการสาธารณะตามหน้าที่ ที่กำหนดไว้ ตาม กฎหมายอย่างมีคุณภาพ ตระหนักในฐานะผู้แทนประชาชน
4. หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม รับรู้และแสดงความคิดเห็น ในกระบวนการตัดสินใจและตรวจสอบกระบวนการทำงานและผลการดำเนินงาน
5. หลักความคุ้มค่า พิจารณาการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด ป้องกันการรั่วไหลสูญเปล่า
6. หลักคุณธรรม ยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีวินัย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน

ปัญหาและความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกจัดให้เป็น กลไกการประสาน การแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนระดับตำบล/หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วน ตำบลจะต้องศึกษา รวบรวมวิเคราะห์ปัญหา /ความต้องการให้ทราบถึงมิติของปัญหาใน 3 ด้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา และแผนงานหรือโครงการ คือ ลักษณะหรือ สภาพของปัญหา

1. สาเหตุของปัญหา
2. แนวทางแก้ไขปัญหา
3. สักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการกำหนดแนวทางพัฒนา หรือหาวิธีแก้ไขปัญหาคำนึงถึงศักยภาพ หรือความสามารถของหน่วยงาน และความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

4. สักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาถึงปัจจัย ทางการบริหาร เป็นหลัก ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ระบบงาน เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ
5. สักยภาพของพื้นที่ พิจารณาถึงสภาพภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร การรวมกลุ่มต่างๆ เป็นต้น
6. การใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลต้องใช้ แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน โดยหลักการสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล
7. ต้องมีวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการพัฒนา ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่ง ต้องอาศัยกระบวนการประชาคม ในการระดมความคิดเห็นและความต้องการของชนใน ท้องถิ่นว่าต้องการให้ท้องถิ่นเดินทางไปทางใด
8. ต้องครอบคลุมใน 3 มิติ คือครอบคลุมภารกิจในทุกด้านตามที่กฎหมาย กำหนด ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส รวมทั้งกลุ่ม อาชีพต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้าน ในเขตตำบล
9. สอดคล้องกับการพัฒนาของชาติ โดยคำนึงถึงทิศทางการพัฒนา ของชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แนวทางพัฒนาจังหวัดและอำเภอ
10. ตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วน ตำบล ต้องแสวงหา ตรวจสอบ ศึกษาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชนคืออะไร และ ปัญหาใดมีความเร่งด่วนมากน้อยกว่ากัน และประชาชนต้องการมากที่สุด
11. ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
 - 11.1 ให้ประชาชนร่วมจัดทำแผน โดย ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำ แผนพัฒนาของ อบต. ร่วมเสนอปัญหาความต้องการ โครงการ/กิจกรรม ตามกระบวนการ ประชาคม
 - 11.2 ให้ประชาชนได้ประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแผนขององค์การบริหาร ส่วนตำบล โดยเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ให้จัดประชุมประชาคมเพื่อเปิด โอกาสให้ ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อผลงานในรอบปี
12. ยึดหลักความเป็นไปได้และมีประโยชน์สูงสุด ในการกำหนด โครงการ/ กิจกรรมที่จะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล
13. แผนพัฒนาไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำ แผนพัฒนาแล้วจะต้องนำแผนไปปฏิบัติตาม ที่กฎหมาย ได้กำหนด ไว้ให้้องค์การบริหารส่วน

ตำบลบริหารกิจการให้เป็นไปตามแผนพัฒนา ตามพระราชบัญญัติสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 59 โดยใช้แผนเป็นฐานในการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี/เพิ่มเติม

สรุปได้ว่า ในการพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล ยึดหลัก 6 ประการ คือ การกิจตามกฎหมาย ทิศทางการพัฒนาประเทศ นโยบายของรัฐบาล ปัญหาและความต้องการของประชาชน ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล และใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา การพัฒนาจึงจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

4.1.1 ความหมายของการวางแผน

อนันต์ เกตุวงศ์ (2534 : 1) ได้กล่าวถึงคำว่า การวางแผน (planning) มาจากคำภาษาละตินว่า แพลนัม (plnum) ซึ่งหมายถึง พื้นี่ราบ (Flat Surface) และได้นำมาใช้ในภาษาอังกฤษ เมื่อศตวรรษที่ 17 โดยพจนานุกรมออกฟอร์ด (Oxford Dictionary) ตามความหมายของพื้นี่ราบ หมายถึง การกำหนดแบบฟอร์มในทางราบ เช่น แผนที่และแบบพิมพ์เขียว (Blueprint) ของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

ธงชัย สันติวงษ์ (2536 : 52) ให้ความหมายของการวางแผน คือ กระบวนการซึ่งบุคคลหรือองค์การตัดสินใจไว้ล่วงหน้า เกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะกระทำในอนาคต กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่เป็นชุดกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน

บัญชา แก้วส่อง (2547 : 27) ให้ความหมายของการวางแผน คือ กระบวนการกำหนดเป้าหมายในอนาคตและกำหนดวิธีการดำเนินงาน เพื่อไปสู่เป้าหมายนั้นอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ปรินดา อธิสลาเวทย์ (2550 : 39 - 40) การวางแผน หมายถึง กระบวนการในการกำหนดทิศทางเกี่ยวกับงานบางอย่างที่จะกระทำในอนาคต เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด และใครเป็นผู้กระทำ การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างปัจจุบัน ไปสู่ออนาคต เพื่อไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุป การวางแผน หมายถึง การกำหนดทิศทางการทำงานในอนาคต เริ่มต้นตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผล ภายใต้คำถามที่ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และทำเมื่อใด การวางแผนจะต้องมีการพิจารณาข้อมูล

สารสนเทศตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และข้อมูลที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อมาบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

4.1.2 ความสำคัญของการวางแผน

พนม ทินกร ณ อยุธยา (2532 : 15) กล่าวว่า ความสำคัญของการวางแผนที่มีต่อการบริหาร อาจสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้การบริหารงานขององค์กรมีจุดหมายและแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน
2. ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบมีกระบวนการที่แน่นอน ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. ทำให้เกิดการประสานการดำเนินงานและลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน

อนันต์ เกตุวงศ์ (2534 : 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนสรุปได้ว่า

1. เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งทุกคนจะต้องดำเนินการหรือระบุไว้เป็นลำดับแรก จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญ

2. ช่วยให้ผู้บริหารป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้
3. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การวางแผนจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปอย่างเหมาะสม
4. การใช้ทฤษฎี หลักการ เหตุผล ตลอดจนตัวเลข สถิติและข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาจะช่วยให้แผนมีความถูกต้องสมบูรณ์ขึ้น
5. การวางแผนเป็นเรื่องของการจัดเตรียมล่วงหน้า เมื่อกำหนดวัตถุประสงค์วิธีการทำงาน ขั้นตอนและกระบวนการต่าง ๆ จะถูกกำหนดขึ้นและมีการตัดสินใจเอาทางเลือกที่เหมาะสม

6. การวางแผนเป็นหลักและแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติตามแผนได้อย่างดี สามารถทำให้การทำงานได้ผลถูกต้อง มีประสิทธิภาพและมีความเป็นไปได้อย่างสูง

4.1.3 กระบวนการวางแผน

กระบวนการวางแผนประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 6 ขั้นตอน ดังนี้ (กรกนก ทิพรส. 2545 : 52)

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร ขั้นตอนแรกที่ยำเป็นของการวางแผนคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ ได้แก่ การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการหรือผลสำเร็จในอนาคตที่เราปรารถนา การกำหนดวัตถุประสงค์จะทำให้เราทราบว่าเราจะไปคือทางไหน
2. การกำหนดทางเลือกจากทางเลือกหลายทาง เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรแล้ว ผู้บริหารควรจะกำหนดทางเลือกหลาย ๆ ทาง ซึ่งทางเลือกเหล่านั้นจะทำให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้
3. การกำหนดข้อเสนอในแต่ละทางเลือก ในขั้นตอนนี้จะต้องกำหนดข้อเสนอในแต่ละทางเลือก เพื่อเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของทางเลือกที่สามารถปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
4. การเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด เป็นการประเมินผลทางเลือกแต่ละทางวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ของแต่ละทางเลือก เพื่อที่จะได้ทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการปฏิบัติงาน
5. การปรับแผน ก่อนที่จะนำแผนไปสู่การปฏิบัติผู้บริหารจะต้องทำการปรับแผนทั้งระยะยาวและระยะสั้น เพื่อให้เหมาะสมและมีความสมบูรณ์มากที่สุด
6. การปฏิบัติตามแผน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการวางแผน หลังจากการปรับแผนแล้วก็นำไปสู่การปฏิบัติ ผู้บริหารจะต้องทำการควบคุมให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งทำการประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานตามแผน หากมีข้อบกพร่องก็ทำการทบทวนแผน ซึ่งระยะเวลาการทบทวนแผนอย่างน้อยไตรมาสละหนึ่งครั้ง

4.1.4 ประเภทของการวางแผน

การวางแผนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็นหลายประเภทด้วยกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ การจำแนกการวางแผนนั้นมีหลายประเภทได้แก่

1. แผนที่แบ่งด้วยระยะเวลา ตามปกติมีอยู่ 3 ประเภท คือ แผนระยะสั้น (shoh-range plm) แผนระยะปานกลาง (Medium range plan) และแผนระยะยาว (Long-range plan)
2. แผนที่แบ่งตามขอบเขตของพื้นที่ ที่ครอบคลุมในการปฏิบัตินั้น เช่น แผนโลก แผนภูมิภาค แผนชาติ แผนจังหวัดแผนอำเภอ แผนเทศบาล ฯลฯ
3. แผนเชิงมหภาค-จุลภาค แผนลักษณะนี้มี 2 ประเภท คือ แผนมหภาค (Macro plan) ได้แก่ แผนชาติ แผนการศึกษา ฯลฯ และแผนจุลภาค (Micro plan) ได้แก่ แผนเฉพาะเรื่อง เฉพาะส่วน เฉพาะสถาบัน หรือเฉพาะส่วนย่อย ๆ ของระบบใหญ่

4. แผนตามระดับขององค์การ เช่น แผนระดับชาติ กระทรวง ระดับกรม
5. แผนตามสาขางานในองค์การ แบ่งประเภทของแผนตามสาขาของแต่ละองค์การหรือหน่วยงาน จะถือการแบ่งสาขาภายในองค์การนั้นเป็นหลักสำคัญในการจัดทำแผน
6. แผนงานตามลักษณะตัวแผน แบ่งตามลักษณะตัวเนื้อหาของแผนว่าปรากฏในลักษณะใด เช่น แผนลับ แผนที่เป็นข้อตกลง หรือคำสั่ง เป็นต้น
7. แผนตามโครงสร้างของระบบแผน แบ่งตามขั้นตอนโครงสร้างของระบบแผนประกอบด้วย แผน (plan) แผนงาน (program) โครงการ (project) และงาน (Task) หรือกิจกรรม (Activity) (อุทัย บุญประเสริฐ. 2537 : 65)

4.1.5 ลักษณะของวางแผนที่ดี

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2546 : 7) ได้กล่าวถึงลักษณะของแผนที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. แผนควรมีลักษณะที่เฉพาะมากกว่ามีลักษณะกว้างหรือกล่าวทั่ว ๆ ไปการชี้เฉพาะถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจน และโอกาสที่จะเกิดความเข้าใจผิดหรือนำไปใช้ผิด ๆ นั้นน้อยมากฉะนั้นการจัดทำแผนจะต้องมีลักษณะเฉพาะเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่ต้องตีความกันในลักษณะต่าง ๆ
2. แผนควรจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่ยังไม่รู้ให้ชัดเจน ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคต ฉะนั้นการจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ไม่รู้และรู้ให้เห็นเด่นชัด จะทำให้ผู้ใช้แผนคำนึงถึงและพิจารณาสิ่งที่ยังไม่รู้ให้รอบคอบ
3. แผนควรมีการเชื่อมโยงอย่างมีเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ถึงเรื่องนี้ นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ระวางแผนจะต้องใช้การคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์อย่างเป็นฐานในการพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลและตัดสินใจเลือกแนวทางดำเนินการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้
4. แผนจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับพัฒนาได้ แผนซึ่งนำไปใช้จะต้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ทุกขณะ นอกจากนั้น การดำเนินการต่าง ๆ มักมีตัวแปรต่าง ๆ จำนวนมากที่มีผลกระทบต่อแผน ฉะนั้นแผนที่ดีจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

5. แผนจะต้องได้รับการยอมรับจากกระบวนการที่เกี่ยวข้องทั้งนี้เนื่องจากการยอมรับจะนำมาซึ่งความตั้งใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนำแผนไปปฏิบัติ ถ้าแผนที่วางนั้นได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องย่อมเป็นผลดีแก่การดำเนินงานขององค์กรเป็นอย่างดี

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาซึ่งแสดงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และนโยบายในการพัฒนาท้องถิ่น

4.2.1 การจัดทำแผนพัฒนาของท้องถิ่น

ความสำคัญของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย (สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่น. 2543 : 18)

1) เป็นเงื่อนไขตามกฎหมาย การจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะต้องดำเนินการจัดทำให้เป็นไปตามบทบัญญัติ ของกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 46 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16 อนุมาตรา (1)

2) วัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.1) เพื่อกำหนดสภาพการพัฒนาที่พึงประสงค์หรือเป้าหมายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลตามความต้องการของประชาชน

2.2) เพื่อกำหนดแผนงาน โครงการ/กิจกรรม พัฒนาและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนา

2.3) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดสรรทรัพยากร และงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม และเป็นไปตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วน

2.4) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่

3) ประโยชน์ของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1) ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีทิศทางพัฒนาที่ชัดเจน

3.2) ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบล มีแผนงาน โครงการตามความต้องการของประชาชน

3.3) ทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถใช้แผนพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดทำข้อบังคับงบประมาณ

3.4) ทำให้การพัฒนาในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานหรือส่วนราชการอื่น

3.5) ทำให้ประชาชนได้ทราบล่วงหน้าว่า องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินกิจกรรมอะไรบ้างเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็น ไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส

4.2.2 องค์การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้แก่

1) คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ กำหนดแนวทางการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอและผังเมือง

2) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่กำหนดแผนงาน โครงการ ที่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลรวมทั้ง วิเคราะห์โครงการ ประกอบร่างแผนแก้ไขปัญหาค้นหาได้ทัน่วงที

การบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ตามอำนาจหน้าที่ ที่กำหนดไว้ ทั้งเป็นอำนาจหน้าที่ ที่อาจทำได้พิจารณาจากมาตรา 66,67 และ 68 แห่ง พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546) ซึ่งในการดำเนินการดังกล่าวจะต้องจัดทำแผนพัฒนาตำบล ทั้งนี้ในการ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปี และแผนพัฒนาประจำปี ฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4.2.3 ปัญหาและข้อจำกัดของการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล

กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง (2540 : 24) ได้ศึกษาตรวจสอบติดตามการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะกระบวนการในการจัดทำ

แผนพัฒนา เมื่อปี พ.ศ.2543 พบว่าปัญหาและข้อจำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมี ดังนี้

1) ขาดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบล กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่สามารถบอกได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนาหรือสภาพที่พึงปรารถนา ขององค์การบริหารส่วนตำบลในอนาคตคืออะไร แต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ทำได้เพียงเอาโอกาสมา รวมกัน เพื่อเป็นแนวทางใช้จ่ายในแต่ละปี โดยมิได้คำนึงว่าความสำเร็จของการพัฒนาคืออะไร ทั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้กำหนดทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน

2) บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากพนักงานองค์การบริหารส่วน ตำบลส่วนใหญ่ส่วนใหญ่เป็นผู้ผ่านการทำงานครั้งแรก นอกจากนี้สมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดวิจรรณญาณที่ดีในการพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล

3) การจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังเน้นการพัฒนาเฉพาะ โครงสร้างพื้นฐาน ละเลยการพัฒนาในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะด้านสังคม

4) แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากการจัดทำแผนพัฒนา ยังเป็นการระดมความคิดเห็นกัน ในวงแคบๆ เฉพาะฝ่ายบริหาร สภาบางส่วน ไม่ได้แสวงหาความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

5) การจัดแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากระบบงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่เอื้อต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบกับประชาชนเองยังให้ความสนใจกิจการขององค์การบริหารส่วน ตำบลน้อย และวิสัยทัศน์ และทัศนคติของผู้บริหารยังตันแคบ และคิดวัฒนธรรมการทำงานแบบเก่าที่คิดเองทำเองมาโดยตลอด

6) องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ ไม่บริหารกิจการให้เป็นไปตามแผนพัฒนานอกจากจะไม่ให้ความสำคัญของแผนแล้ว ยังถือเป็นการปฏิบัติไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ. 2537 มาตรา 59 อีกด้วย

4.2.4 การร่วมกันจัดทำแผนพัฒนา

หลังจากที่ องค์การบริหารส่วนตำบลและประชาคมได้ร่วมกันคิดกำหนด วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ซึ่งเปรียบเสมือนได้กำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ ซึ่งสามารถให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมี 3 ลักษณะ คือ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้งผู้แทนชุมชน กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอื่นๆ เข้ามาเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการพิจารณา ความเหมาะสมของแผนงานและ โครงการ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาส ให้ชุมชนระดับหมู่บ้านหรือกลุ่ม ต่างๆ ในท้องถิ่นไปเสนอแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของกลุ่มหรือ ชุมชนนั้น เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้พิจารณาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดเป็น แผนงาน/โครงการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล

3) ประชาชนได้รับรู้ ตรวจสอบ และแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อแผนงานโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง โดยการจัดให้ มีการรับฟังความคิดเห็นต่อ ร่างแผนพัฒนา ก่อนเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เห็นชอบ ทั้งนี้เพื่อรักษาสิทธิของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 59

4.2.5 การมีส่วนร่วมของประชาชนในติดตามและประเมินผล แผนพัฒนา

การนำแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะกิจกรรม/โครงการที่ใช้งบประมาณ จะต้องผ่านกระบวนการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ และได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การ บริหารส่วนตำบล และได้รับอนุมัติจากนายอำเภอก่อน โดยประชาชนสามารถมีส่วนร่วม ตรวจสอบดังนี้คือ

1) การร่วมปฏิบัติ ให้กลุ่มต่างๆ หรือประชาชนที่เป็นเป้าหมายของการ พัฒนาเข้าร่วมดำเนินการตามโครงการในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ให้กลุ่มเป็นผู้ดำเนินการเอง เป็นต้น

2) ให้ประชาชนได้ตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส โดยผู้แทนชุมชนตามข้อเสนอของประชาคม ร่วมเป็น กรรมการในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพัสดุของ องค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2538

3) การติดตามประเมินผล การเปิดโอกาสให้ประชาชน ร่วมปฏิบัติงานทำให้ทราบความก้าวหน้าของโครงการ ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นหลังสิ้น

ปีงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจะได้จัดประชุมประชาคมเพื่อชี้แจงผลการดำเนินงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจริง

4.2.6 ประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่น

ตั้งได้กล่าวแล้วว่าระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจและจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาอำเภอ

แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวน้ำครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาสามปี จะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงาน

แผนปฏิบัติการ หมายความว่า แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละ ปีงบประมาณเพื่อให้ทราบกิจกรรมการพัฒนาในพื้นที่ ที่ดำเนินการ

5. บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

5.1. สภาพทั่วไป

5.1.1 ที่ตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามตั้งห่างจากที่ว่าการอำเภอบรบือ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 16 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบล คำพิ	อำเภอบรบือ
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลนาข่า	อำเภอวาปีปทุม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลบัวมาศ	อำเภอบรบือ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลโนนราษี อำเภอบรบือ

5.1.2 เนื้อที่ มีพื้นที่ในเขตรับคิดขอบประมาณ 13.69 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 13,510 ไร่

5.1.3 ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบและที่ราบสูง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 150 – 300 เมตรสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย พื้นที่ส่วนใหญ่ ประชากรใช้สำหรับปลูกข้าว จำนวนหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน อยู่ในเขต อบต. เต็มพื้นที่ ตามหมู่บ้านดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านคอนจัว หมู่ที่ 2 บ้านคอนจัว หมู่ที่ 3 บ้านคอนจัว หมู่ที่ 4 บ้านน้อยบุรพา หมู่ที่ 5 บ้านหนองขาม หมู่ที่ 6 บ้านหนองขาม หมู่ที่ 7 บ้านหนองขาม หมู่ที่ 8 บ้านแสบง หมู่ที่ 9 บ้านคอนจัว และหมู่ที่ 10 บ้านหนองขาม

5.1.4 ประชากร ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 4,203 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 2,098 คน หญิงจำนวน 2,105 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 307 คน/ตารางกิโลเมตร

5.2 สภาพเศรษฐกิจ

อาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยประมาณ 23,000 บาท/ปี หน่วยธุรกิจ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว ดังนี้ ปิมน้ำมัน จำนวน 2 แห่ง โรงสีจำนวน 18 แห่ง ร้านจำหน่ายอาหารจำนวน 11 แห่ง ร้านค้าปลีก จำนวน 30 แห่ง

5.3 สภาพสังคม

5.3.1 การศึกษา ประกอบด้วย โรงเรียนประถมจำนวน 2 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา (ขยายโอกาส) จำนวน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจำนวน 2 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านจำนวน 10 แห่ง วัดและสำนักสงฆ์ จำนวน 3 แห่ง

5.3.2 สาธารณสุข ประกอบด้วย สถานีอนามัยจำนวน 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนจำนวน 10 แห่ง อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100 และมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) จำนวน 80 คน

5.4. การบริการพื้นฐาน

5.4.1 การคมนาคม มีถนนลาดยางจากอำเภอบรบือไปอำเภอนาดูน ผ่าน 1 สาย มีถนน คสล. ภายในหมู่บ้าน มีถนนลูกรังลำเลียงผลผลิตทางการเกษตร

5.4.2 การโทรคมนาคม มีโทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 10 แห่ง

5.4.3 การไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครบ 10 หมู่บ้าน ประชากรมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

5.4.4 แหล่งน้ำธรรมชาติ ลำห้วย 4 สาย แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประปาผิวดินขนาด

ใหญ่จำนวน 2 แห่ง บ่อบาดาล จำนวน 12 แห่ง และบ่อน้ำตื้น จำนวน 1 แห่ง

5.5. ข้อมูลอื่น ๆ

5.5.1 ที่สาธารณประโยชน์ 1,500 ไร่

5.5.2 มวลชนจัดตั้ง ลูกเสือชาวบ้าน จำนวน 154 คน คณะกรรมการพัฒนาสตรี ระดับหมู่บ้าน 1 กลุ่ม คณะกรรมการศูนย์เยาวชนระดับตำบล 1 กลุ่ม คณะกรรมการสตรีระดับหมู่บ้าน 10 กลุ่ม อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนจำนวน 84 คน ชุดกู้ชีพกู้ภัย จำนวน 10 คน และชุดประชาสัมพันธ์ป้องกันและต่อต้านยาเสพติดจำนวน 50 คน

5.6. ศักยภาพในตำบล

5.6.1 จำนวนบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 23 คน แบ่งออกเป็น สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 7 คน ส่วนโยธาจำนวน 2 คน ส่วนการคลังจำนวน 6 คน ส่วนสวัสดิการสังคมจำนวน 1 คน และส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 7 คน

5.6.2 ระดับการศึกษา แยกเป็น ปริญญาโท 1 คน ปริญญาตรี 18 คน อนุปริญญา 3 คน และระดับประถมศึกษา 1 คน

5.6.3 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยประมาณ ประจำปีงบประมาณ 2552 จำนวน 23,065,062 บาท แยกเป็น รายได้ที่องค์การบริหารส่วนตำบล จัดเก็บเองจำนวน 233,000 บาท รายได้ที่ส่วนราชการต่าง ๆ จัดเก็บให้จำนวน 9,378,180 บาท และเงินอุดหนุนรัฐบาลจำนวน 13,453,882 บาท

5.6.4 ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่ พื้นที่ตำบลดอนจัวมีลักษณะเป็นลูกคลื่นเป็นที่ราบและที่ราบสูง อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 150 เมตร พื้นที่ราบลุ่มมีการทำนา พื้นที่ราบสูงมีการทำไร่มันสำปะหลัง ทำไร่อ้อยและปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การคมนาคมระหว่างตำบลดอนจัวกับอำเภอบรบือ ยังไม่สะดวกเท่าที่ควรเนื่องจากสภาพถนนที่ใช้ในการคมนาคมมีสภาพชำรุด ถนนที่ใช้ในการติดต่อกับหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง การคมนาคมไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝน ภายในตำบลไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เพื่อใช้ในการเกษตร ไม่มีแม่น้ำไหลผ่านทำให้ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

5.7 ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนจัว

5.7.1 การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ เช่น ส่งเสริมการประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ อบรมอาชีพเสริมให้ราษฎรหลังฤดูเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษ

โดยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ ส่งเสริมกลุ่มอาชีพในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จัดหาครุภัณฑ์ด้านการเกษตร เช่น เครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

5.7.2 การดำเนินงานด้านสังคม เช่น จัดการประชุมประชาคมหมู่บ้านและตำบล การสงเคราะห์แก่คนชราและผู้ด้อยโอกาส และจัดสร้างบ้านให้แก่ผู้ยากไร้

5.7.3 การดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ก่อสร้างถนน คสล.ภายในหมู่บ้าน ก่อสร้างถนนลูกรังเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและตำบล ก่อสร้างสะพานข้ามลำห้วย และก่อสร้างถนนลาดยางเชื่อมระหว่างหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง เป็นต้น

5.7.4 การดำเนินงานด้านแหล่งน้ำ เช่น ขุดลอกลำห้วย ก่อสร้างฝายน้ำล้น ก่อสร้างถังเก็บน้ำฝน และก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน

5.7.5 การดำเนินงานด้านสาธารณสุข เช่น รณรงค์ให้ประชาชนรู้จักการใช้ส้วมอย่างถูกสุขลักษณะ ป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกและโรคพิษสุนัขบ้า รณรงค์ในการทิ้งขยะมูลฝอย และจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ ในการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่น เครื่องพ่นสารเคมี

5.7.6 การดำเนินงานด้านการเมือง การบริหาร เช่น ปฏิบัติงานและบริหารงานด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ สามารถตรวจสอบได้ รณรงค์ให้มีการเลือกตั้งทุกระดับให้มีการเลือกตั้งด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี รณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อ/จัดจ้าง และร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน เป็นต้น

5.7.7 การดำเนินงานด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น จัดหาอาหารกลางวัน และอาหารเสริม(นม) ให้แก่โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จัดงานและอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น จัดงานส่งเสริมประเพณีลอยกระทง และประเพณีแห่เทียนพรรษาสนับสนุนในการจัดซื้อครุภัณฑ์ในการศึกษา เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ สนับสนุนในการจัดงานวันเด็ก สำหรับ โรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.7.8 การดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกป่าและกำหนดแนวเขตป่าถาวร ปลูกจิตสำนึกให้กับราษฎรให้รู้จักคุณค่าของป่า ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมให้คงทนถาวร และจัดหาสถานที่ในการกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย

5.7.9 การดำเนินงานด้านอื่น ๆ เช่น อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติด จัดการแข่งขันกีฬาระดับตำบล ขยายเขตไฟฟ้าภายในหมู่บ้านและไฟฟ้าสาธารณะอย่างทั่วถึง และจัดหาอุปกรณ์ในการสันตนาการ

สรุป บริบทขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นข้อมูลพื้นฐานของตำบลคอนจัวที่ใช้ เป็นข้อมูลหลักประกอบการจัดทำแผน โดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคำบล เป็น แผนพัฒนาในระยะยาว 10 ปี โดยสภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานของตำบลคอนจัว มีเนื้อหา สำคัญประกอบด้วย สภาพทั่วไป แผนที่ตำบล สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม การบริหารชั้น พื้นฐาน ข้อมูลอื่น ๆ สักยภาพในตำบล และผลการดำเนินงานของตำบล เป็นต้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยนุช แสงวรุฑ (2544 : 72-73) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน พัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา อาศัยในท้องถิ่นมาตั้งแต่เกิด และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
3. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลนางาม อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน
4. สำหรับปัญหาที่พบ คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น สมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบล จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น รับรู้ และเข้าใจในระบบการวางแผนมากกว่าประชาชน ทำให้การพัฒนาท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดวิสัยทัศน์ในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

การม คำพิฑูรย์ (2545 : 121 - 122) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน ใน วางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมการในวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลพระยืน อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาในการบริหารจัดการในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีการเสนอแนะมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบวัตถุประสงค์ของการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขที่มากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควรประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545 : 90 - 91) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3. สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากมีความพยายามจะปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แต่มีบางองค์การบริหารส่วนตำบล ยังปฏิบัติไม่ครบกระบวนการตามระเบียบที่กำหนด โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์การพัฒนา และการนำเสนอร่างแผนพัฒนา ทั้งนี้ อาจมาจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังไม่มีความเข้าใจในระเบียบเท่าที่ควร สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำ

โยธิน ฆารเจริญ (2545 : 48) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบล ในอำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1. บทบาทของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการวางแผนพัฒนาตำบล ในอำเภอร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้าน ขั้นตอนการวางแผน ด้านขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านขั้นการวิเคราะห์สภาพปัญหา และด้านการติดตามและประเมินผล ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า คณะกรรมการที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีบทบาทในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน

3. สำหรับข้อเสนอแนะ คณะกรรมการ ได้ให้ข้อเสนอแนะ เช่น ด้านขั้นตอนการ กำหนดวัตถุประสงค์ คณะกรรมการ ควรมีความรู้ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการจัดการในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

เรณู คุปต์ชัยเชิฐ และคณะ (2545 : 85) ทำศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจ ทักษะคติ และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษา พบว่า

1. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง ด้านการกำหนดแผนการดำเนินงาน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามตรวจสอบ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่แตกต่างกัน

วราพร สือสกุล (2547 : 46 - 48) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้าจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการเตรียมจัดทำแผน ด้านการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการคัดเลือกและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และด้านการกำหนดจุดหมายและแนวทางการพัฒนาระยะยาว

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ไม่แตกต่างกัน

อังคณา วงษ์นอก (2547 : 112 - 114) ได้ศึกษาการบริหารในการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในอำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า

1. การบริหารในการวางแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ใน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. สำหรับข้อเสนอแนะ ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะ เช่น ด้านการรวบรวมปัญหา ความต้องการ องค์การบริหารส่วนตำบล ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้อภิปรายข้อดี ข้อเสีย ของโครงการที่หมู่บ้านตนต้องการ อย่างกว้างขวาง ไม่ควรคำนึงถึงเวลา

พันทิพา พันธุรินทร์ (2548 : 82 - 84) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล หนองขุ่นใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล หนองขุ่นใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการ เตรียมการจัดทำแผน ด้านการกำหนดปัญหาและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ด้านการกำหนด และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในระดับตำบล ด้านการกำหนดแนวทางการพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล และด้านการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล หนองขุ่น ใหญ่ อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาและอุปสรรคของการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ ผ่านมา เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนทุกกลุ่มทั้ง 5 ขั้นตอน ประชาชนขาด ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล และขาดวิสัยทัศน์ ในการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

วาสนา ถิ่นงาม (2548 : 62 - 64) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัด อุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ในเขตพื้นที่ องค์การบริหาร ส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและรายช้อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านรวบรวมปัญหา/ความต้องการ ด้านขั้นร่วมปฏิบัติการ ด้านขั้นวิเคราะห์ข้อมูล /สาเหตุ ปัญหา ด้านขั้นติดตามการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาตำบล : ศึกษากรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเก่าขาม อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

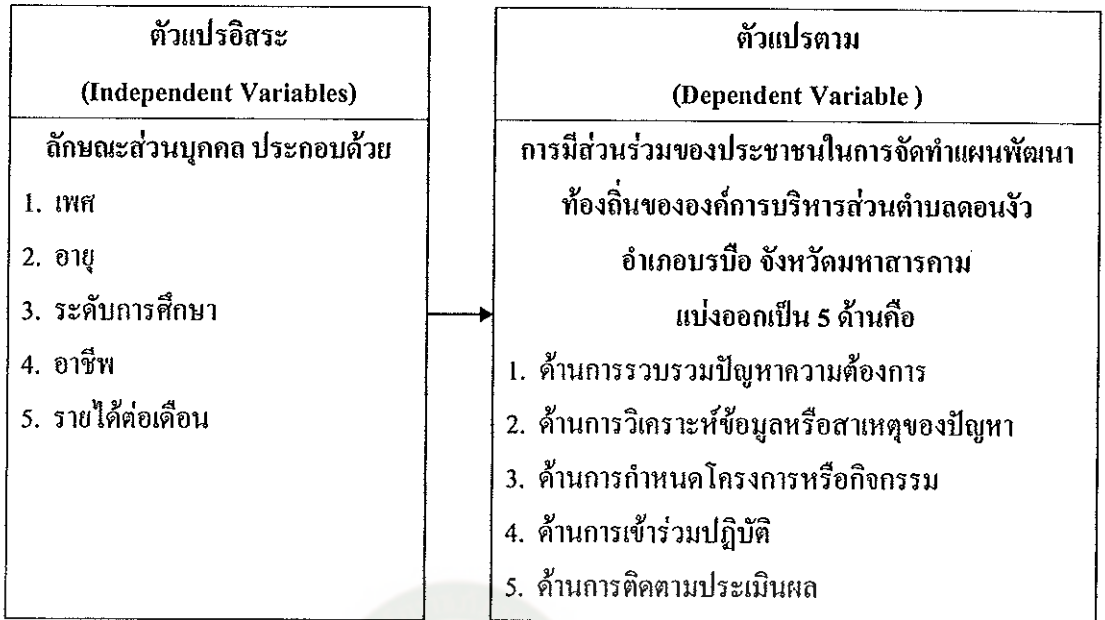
จิราวัลย์ วรวงศ์ (2550 : 53-55) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. ประชาชนเห็นว่าเทศบาลเมืองสรวง มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาประเภทของปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้บูรณาการ โดยใช้แนวคิดของ อังคณา วงษ์นอก (2547 : 29) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยกำหนดตัวแปรอิสระ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน กับตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนจัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตามโครงสร้างดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา